

УДК 336.717

Вавдіюк Н. С., д.е.н., професор,

Корецька Н. І., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ

В умовах фінансової нестабільності та зростання ризиків в Україні, ефективність здійснення банківського регулювання та нагляду має велике як теоретичне, так і практичне значення. І за таких обставин зростає значення дослідження нових тенденцій у змісті банківського регулювання та нагляду.

У статті авторами проаналізовано підходи вчених до трактування понять «банківське регулювання» та «банківський нагляд», розглянуто їх основні завдання, функції та класифікацію видів і форм.

Ключові слова: банківське регулювання, банківський нагляд.

Vavdiyuk N., Koretska N.

THEORETICAL BASIS BANKING REGULATION AND SUPERVISION

Achieving the stability of the banking system, creating a healthy competitive environment among the participants in the banking market, as well as protecting the interests of depositors and creditors, are the main objectives of banking supervision and regulation in any country.

The notion of «banking supervision» and «banking regulation» are complex and multidimensional categories. Thus, banking supervision is the sphere of activity of the central bank or other authorized state body, as well as supervisory boards and structural subdivisions of certain banking institutions, and banking regulation, on the one hand, is the function of public administration in relation to which it acts as a means realization of the state policy, and, on the other hand, management activity with its forms and methods of realization.

It is worth noting that the majority of domestic scientists are inclined to think that «banking regulation» and «banking supervision» are words synonymous and are interrelated scientific categories. These concepts are not distinguished by foreign scholars, combining them with the term «banking supervision». This is confirmed by the name of the main international body in the field of banking regulation and supervision – «Basel Committee on Banking Supervision».

It was found that there is no common idea regarding the concepts being studied. Thus, some scientists define banking supervision as a regulatory system of economic and legal measures, the second – as monitoring processes for the purpose of applying certain corrective measures and means of compulsory influence to banks – as a process of detection and prevention of offenses. Regarding banking regulation, the overwhelming

majority of authors consider it as a system of measures of the central bank of the country, aimed at establishing a system of norms governing banks, defining general principles of banking activity, direct banking supervision, liability for violation of banking legislation.

It was investigated that the economic nature, role and importance of banking supervision in the context of ensuring the stable development of the banking system is manifested through the implementation of functions that determine its place in the system of economic relations, and the essence of banking regulation is manifested through the implementation of functions, which, in turn, will depend on the development of banking business and the further growth of the country's economy.

It is considered that regulation of banking activity is carried out by the central bank in such forms as administrative and indicative regulation. The main types of banking supervision are investigated.

Installed that, banking regulation and supervision are multidimensional categories that take into account individual and common parameters of a coherent set of interconnections between all components of the banking system, as well as between tools and tools for achieving goals at micro and macro levels.

Key words: banking regulation, banking supervision.

Вавдюк Н. С., Корецкая Н. И.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ БАНКОВСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ И НАДЗОРА

В условиях финансовой нестабильности и роста рисков в Украине, эффективность осуществления банковского регулирования и надзора имеет большое как теоретическое, так и практическое значение. И при таких обстоятельствах возрастает значение исследования новых тенденций в содержании банковского регулирования и надзора.

В статье авторами проанализированы подходы ученых к определению понятий «банковское регулирование» и «банковский надзор», рассмотрены их основные задачи, функции и классификация видов и форм.

Ключевые слова: банковское регулирование, банковский надзор.

Постанова проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Банківська система є основою стабільного економічного розвитку у кожній країні. І стійке функціонування банківських установ передбачає постійний нагляд за їх діяльністю, регулювання їх діяльності тощо, особливо в умовах фінансової нестабільності та зростання ризиків.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питанням банківського регулювання та нагляду приділяли увагу Б.Адамик, О. Барановський, О. Вовчак, В. Гець, Р. Грищенко, О. Дзюблюк, І. Д'яконова, В. Коваленко, А. Міщенко, А. Мороз, О. Любунь, О. Орлюк, О. Чуб та ін. Однак, в економічній

літературі немає єдиного поняття до змісту понять «банківське регулювання» та «банківський нагляд». Крім того, існують суперечності щодо трактування та співвідношення даних категорій між собою. Все це вимагає подальшого розкриття теоретичних засад сутності банківського регулювання та нагляду.

Цілі статті: розкриття теоретичних основ банківського регулювання та нагляду.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Досягнення стабільності банківської системи, створення здорового конкурентного середовища серед учасників банківського ринку, а також захист інтересів вкладників і кредиторів є основними цілями банківського нагляду та регулювання в будь-якій країні [1, с. 235]. Так, згідно Закону України «Про Національний банк України» зазначається, що головною метою банківського регулювання є безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів [2, ст. 55], а банківського нагляду – створення ефективної й конкурентоздатної банківської системи, динамічне реагування на усі зміни на ринку та перегляд політики і практики з урахуванням нових тенденцій на ринку [3].

Досліджувані поняття є складними і багатоаспектними категоріями. Так, банківський нагляд – це сфера діяльності центрального банку чи іншого уповноваженого державного органу, а також наглядових рад та структурних підрозділів окремих банківських установ, а банківське регулювання, з одного боку, це – функція державного управління, по відношенню до якого вона виступає засобом реалізації політики держави, а з іншого – управлінська діяльність зі своїми формами та методами реалізації.

Варто зазначити, що більшість вітчизняних вчених схилиються до думки, що «банківське регулювання» і «банківський нагляд» – це слова-синоніми і є взаємопов'язаними науковими категоріями. Ці поняття не розмежовують і зарубіжні науковці, поєднуючи їх під терміном «банківський нагляд». Це підтверджує назва основного міжнародного органу у сфері банківської регулювання та нагляду – «Базельський комітет з питань банківського нагляду».

Погляди вчених на зміст даних понять подано в табл. 1.

Таблиця 1

Погляди на зміст понять «банківський нагляд» та «банківське регулювання» *

Автор	Визначення
1	2
<i>Поняття «банківський нагляд»</i>	
Eatwell J., Milgate M., Newman P. [4, с. 156–158]	опіка щодо банківської безпеки і захист вкладників, охоплюючи регулятивний (пруденційний) і моніторинговий комплекс, що спрямований на забезпечення фінансового «здоров'я» та безпеки банків
Закон України «Про НБУ» [2, ст. 1]; Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. [5, с. 57]	система контролю та активних впорядкованих дій НБУ, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими фінансово-кредитними установами у процесі їх діяльності законодавства України і встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників
Загородній А. Г. та ін. [6, с. 277]	діяльність щодо створення ефективної системи захисту інтересів кредиторів і вкладників, оперативного реагування на події, що дестабілізують діяльність банку
Гегенхаймер Г. [7, с. 4]	процедура постійного моніторингу за відповідністю юридичних правил чи адміністративних вимог, що пред'являються органами влади
Пасічник В. В. [8, с. 238]	цілісне й безперервне відстеження здійснення банками їх діяльності згідно із нормативно-правовими актами
Козлов Ю. М., Попов Л. Л. [9, с. 182–183]	вид контрольної діяльності
Стельмах В. С., Альошин В. Б., Мороз А. М. та ін. [10, с. 68]	особливий вид відомчого контролю, система моніторингу та активних упорядкованих дій, здійснюваних державою (в особі центрального банку чи уповноважених наглядових органів) з метою забезпечення дотримання комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установами законодавства та обов'язкових економічних нормативів

продовж. табл. 1

1	2
Bestmann U. [11, с. 93–94]	процес надання дозволів на вступ до ринку (ліцензування) і моніторинг поточної ділової активності банків з метою захисту вимог вкладників до банків і забезпечення функціонування сфери кредитування й валютної політики
Братко А. Г. [12, с. 274]; Шестаков А. В. [13, с. 118]	спостереження центрального банку за виконанням і дотриманням конкретними кредитними організаціями законодавства, що регулює банківську діяльність, установлених нормативних актів, у тому числі фінансових нормативів і правил бухгалтерського обліку і звітності
Адамик Б. П. [14, с. 174]	система своєчасного реагування на порушення та негативні тенденції в діяльності комерційних банків з метою їх нормалізації, укріплення фінансового стану, підтримки стабільності й надійності як кожного банку зокрема, так і банківської системи у цілому
Холодна Ю. Є. [15, с. 66]	спостереження за дотриманням банківського законодавства, нормативних актів НБУ й економічних нормативів з метою безпеки і фінансової стабільності банківської системи і захисту інтересів вкладників та кредиторів
Суржинський М. [3]	форма управлінської діяльності держави
Романишин В. О., Уманців Ю. М. [16, с. 255]	цілісний і безперервний моніторинг за діяльністю банків з метою забезпечення надійності й стійкості окремих банків і банківської системи в цілому
Фетисов Г. П., Лаврушин О. І., Мамонова І. Д. [17, с. 366]	різновид державного (банківського) регулювання, здійснюваного наглядовими органами за допомогою специфічних процедур, технологій та інструментів
Гудзь Т. П. [18, с. 8]	система контролю та активних впорядкованих дій НБУ, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких НБУ здійснює наглядову діяльність, законодавства України і встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників і кредиторів банку

1	2
Галанов В. А. [19, с. 272]	сфера регулювання та контролю за банківською діяльністю з боку насамперед центрального банку країни
Конопатська Л. В., Раєвський К. Є. [20, с. 11]	регулятивна система економічних і правових заходів, що здійснюють органи державної влади (або їх уповноважений представник, зазвичай центральний банк) для забезпечення стабільності, безпеки та ефективності банківського сектору через обмеження ризиків банківської діяльності, а також створення резервів, достатніх для компенсації вкладникам можливих втрат
Борисов А. Б. [21, с. 41]	контроль за діяльністю банків з боку центральних банків
Диба М. І., Конопатська Л. В., Гойванюк М. П. [22, с. 106]	діяльність повноважного наглядового органу (центрального банку та/або інших державних органів) у межах загальнодержавного моніторингу національної економіки з метою поточного спостереження за відповідністю діючому законодавству операцій, що здійснюють банки з моменту заснування, і за потреби застосування заходів впливу на них
<i>Поняття «банківське регулювання»</i>	
Закон України «Про НБУ» [2, ст. 1]; Загородній А. Г. та ін. [6, с. 277]; Воронова Л. К. та ін. [23]; Лучковська С. І. [24]	одна із функцій Національного банку України, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства
Полякова В. П., Московкіна Л. А. [25]	система заходів, за допомогою яких держава через центральний банк забезпечує стабільне та безпечне функціонування банківської системи
Мочерний С. В. та ін. [26]	система заходів центрального банку країни, спрямованих на підтримання стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів
Гегенхаймер Г. [7, с. 4]	юридичні правила чи адміністративні вимоги, що пред'являються органами влади

продовж. табл. 1

1	2
Кротюк В. Л. [27]	різні види діяльності щодо виконання завдання забезпечення надійного та стабільного функціонування банків, що доповнюють один одного
Пасічник В. В. [8, с. 238]	розробка та видання уповноваженими органами на підставі законів нормативно-правових актів, які регламентують види і способи банківської діяльності
Адамик Б. П. [15, с. 174]	система заходів, за допомогою яких центральний банк забезпечує стабільне, безпечне функціонування банків, запобігає дестабілізуючим процесам у банківському секторі
Орлюк О. П. [28, с. 162]	розробка й видання уповноваженими установами конкретних правил, інструкцій, методологічних матеріалів, що базуються на чинному законодавстві та визначають структуру і способи здійснення банківської діяльності
Ващенко Ю. В. [29, с. 95]	система заходів, що вживаються уповноваженими органами держави для забезпечення сталого та надійного функціонування банківського сектору; діяльність уповноважених органів, що полягає у виданні правових актів у сфері банківської діяльності
Козьменко С. М. [30, с. 258]	розробка і впровадження уповноваженими органами конкретних правил та інструкцій, що базуються на чинному законодавстві й визначають структуру та способи здійснення банківської діяльності
Барановський О. І. [30, с. 262]	регулювання банками важливих елементів соціально-економічного розвитку держави; регулювання банківської системи спеціально уповноваженими на це державною органами, недержавними саморегульованими організаціями й банками
Вовчак О. Д., Руцишин Н. М., Андрейків Т. Я. [31]	розробка та видання уповноваженими органами конкретних правил та інструкцій, що базуються на чинному законодавстві й визначають структуру та способи здійснення банківської справи
Хаб'юк О. [32, с. 8]	формування та застосування державою заходів впливу на банківську сферу для досягнення державних цілей

продовж. табл. 1

1	2
Гудзь Т. П. [18, с. 8]	створення системи норм, що регулюють функціонування банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, прядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства
Міщенко В. І., Яценюк А. П., Коваленко В. В., Коренева О. Г. [33, с. 47–48]; Холодна Ю. Є. [15, с. 60]	створення відповідної правової бази, тобто розробка та ухвалення законів, що регламентують діяльність банків, ухвалення відповідними установами, уповноваженими державою, положень, що регламентують функціонування банків у вигляді нормативних актів, інструкцій, директив, що базуються на чинному законодавстві, конкретизують і роз'яснюють основні положення законів, що сприяють надійному та ефективному функціонуванню банківської системи
Диба М. І., Конопатська Л. В., Гойванюк М. П. [22, с. 70–71]	проведення центральними банками обґрунтованої грошово-кредитної та валютної політики, що є дієвим інструментом досягнення макроекономічних цілей держави; формування єдиних підходів до функціонування банківських інститутів, їх міжнародних і регіональних економічних угруповань та забезпечення конкурентоспроможності як окремих банків, так і національної банківської системи в цілому; система специфічних правил поведінки нормативного характеру, сформульованих державними органами, і заходів, за допомогою яких держава через центральний банк безпосередньо або створюваний при ньому орган банківського нагляду чи інший легітимний спеціалізований орган на основі чинної нормативно-правової бази займається забезпеченням стабільного, безпечного функціонування банків як всередині країни, так і за кордоном; діяльність недержавних саморегульованих організацій з розробки й реалізації документів, що мають на меті обмеження банківської активності і банківських операцій; робота органів управління банками і внутрішньобанківських структур із регламентації банківської діяльності

* сформовано на основі даних джерел: [2–33]

Як бачимо, спільна думка щодо досліджуваних понять відсутня. Так, одні вчені визначають банківський нагляд як регулятивну систему економічних і правових заходів, другі – як моніторинг процесів з метою застосування щодо банків певних коригувальних заходів та засобів примусового впливу, інші – як процес виявлення правопорушень і запобігання їм. Щодо банківського регулювання, то переважна більшість науковців розглядають його як систему заходів центрального банку країни, спрямованих на створення системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, прядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства і т. д.

Виходячи з усього вищезазначеного, представимо власне розуміння понять «банківське регулювання» і «банківський нагляд».

Так, під банківським регулюванням будемо розуміти систему заходів, створених державним уповноваженим органом, що передбачають створення правової бази та визначення принципів щодо банківської діяльності, формування порядку здійснення банківського нагляду та понесення відповідальності за порушення банківського законодавства, а під банківським наглядом – систему моніторингу і впорядкованих дій, здійснюваних центральним банком та іншими наглядовими органами щодо дотримання банками та іншими фінансово-кредитними установами у процесі їх діяльності законодавства України і встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників.

Економічна природа, роль і значення банківського нагляду в контексті забезпечення стабільного розвитку банківської системи проявляється через реалізацію функцій, що обумовлюють його місце в системі економічних відносин, а сутність банківського регулювання виявляється через реалізацію функцій, від чого, в свою чергу, залежатиме розвиток банківського бізнесу та подальше зростання економіки країни (табл. 2).

Таблиця 2

Функції банківського нагляду та регулювання, їх змістові характеристики *

Назва функції	Зміст функції	Визначальна роль функції
1	2	3
<i>Функції банківського нагляду</i>		
1. Методологічна	розробка системи понять, методів, принципів, норм, методик, способів і засобів організації діяльності, необхідних при здійсненні банківського регулювання	повнота використання принципів, методичних підходів, а також нормативного організаційного та інструментального забезпечення банківського нагляду
2. Організаційна	створення правил	формування та організація процедури і процесу
3. Регулятивна	взаємозв'язок між складовими банківської системи, а також окремими елементами її зовнішнього оточення	здійснення заходів щодо регулювання економічних відносин
4. Контрольна	контроль за дотриманням встановлених норм, правил та вимог	виявлення відхилень щодо дотримання регулятивних норм і вимог
5. Захисна	захист банків з високим рівнем ризику	превентивне обмеження операцій банків
6. Антикризова	відновлення фінансового стану банків	пошук напрямів та реалізації дій
<i>Функції банківського регулювання</i>		
1. Інституціональна	функція формування та розвитку інституціонального середовища	розробка, прийняття та реалізація законодавчих і нормативно-правових актів; розвиток конкурентного середовища у банківництві; забезпечення рівноправності учасників банківського ринку; вільне входження та вихід із даного сегменту ринку
2. Регламентуюча	функція регулювання банківської діяльності та реалізації регуляторної політики	регламентація процесу організації банківського бізнесу; регулювання діяльності банків на кредитному, валютному та фондовому ринках

продовж. табл. 2

1	2	3
3. Соціальна	функція забезпечення соціальної допомоги та захисту прав учасників банківського ринку	формування системи прав захисту вкладників і кредиторів банку; стимулювання реалізації банками пільгових програм кредитування; організація розробки програм фінансової підтримки сектору малого та середнього бізнесу, підприємців; активізація розвитку іпотечного кредитування
4. Контрольна	функція реалізації державного контролю за діяльністю банків	виявлення порушень чинної законодавчої та нормативно-правової бази; забезпечення адекватного реагування наглядових структур щодо застосування заходів впливу до порушників
5. Захисна	функція забезпечення безпеки банківського сектору країни	виявлення та прогнозування загроз банківській системі; здійснення комплексу оперативних і довгострокових заходів щодо їх попередження та нейтралізації; створення фонду засобів забезпечення фінансової стійкості банківської системи
6. Координаційна	функція налагодження взаємодії між регулюючими органами державної влади	налагодження обміну інформацією завдяки спостереженням, висновків органів, що здійснюють державне регулювання банківської системи; забезпечення вільного доступу до інформаційних баз даних; проведення спільних нарад
7. Інтеграційна	функція сприяння входженню на світовий банківський ринок	налагодження тісної співпраці з міжнародними організаціями, що здійснюють регулювання міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин, обговорення проблем банківського регулювання та нагляду; забезпечують збір належної інформації та проводять статистичні, науково-дослідні роботи з актуальних питань банківського регулювання

* сформовано на основі даних джерел: [17; 22, с. 66–68; 34–37]

Регулювання діяльності банків здійснюється центральним банком у наступних формах (рис. 1) [24]:

Рис. 1. Форми банківського регулювання *

* сформовано на основі даних джерел: [1, с. 236; 33; 38; 39]

1) адміністративне регулювання: реєстрація банків і ліцензування їх діяльності; встановлення вимог і обмежень щодо діяльності банків; застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру; нагляд за діяльністю банків; надання рекомендацій щодо діяльності банків;

2) індикативне регулювання: встановлення обов'язкових економічних нормативів; визначення норм обов'язкових резервів для банків; встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних операцій; визначення процентної політики; рефінансування банків; управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції; операції з цінними паперами на відкритому ринку; імпорт та експорт капіталу.

З метою контролю за фінансовим станом банку наглядові органи традиційно використовують вступний, попередній і поточний види нагляду. Однак, розглянувши точки зору вчених щодо видової класифікації системи банківського нагляду, представимо власне бачення. Так, на нашу думку, основні види банківського нагляду слід розрізняти за (рис. 2): суб'єктами; об'єктами; організаційною формою; стадіями; місцем проведення.

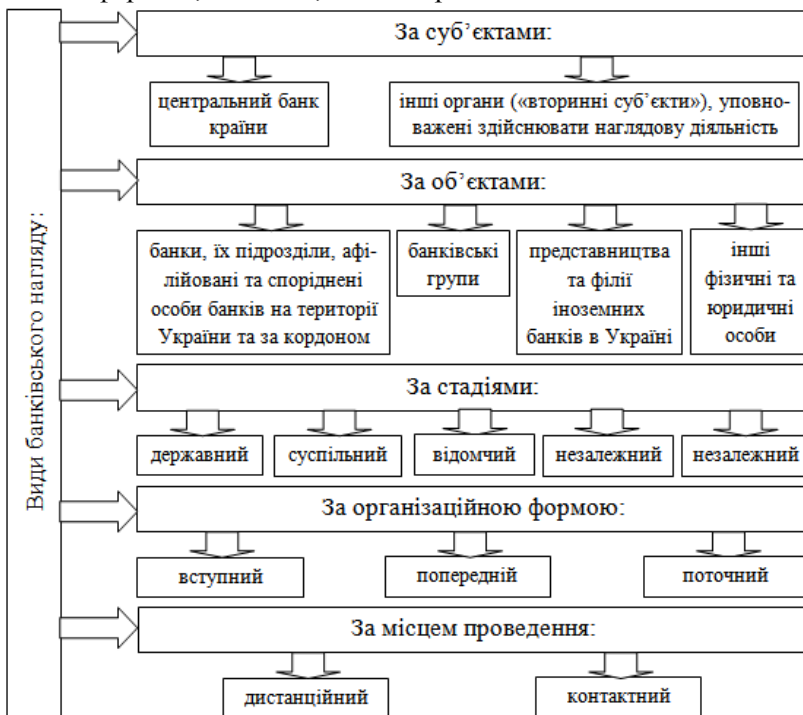

Рис. 2. Видова класифікація банківського нагляду *
* сформовано на основі даних джерел: [12; 40; 41, с. 707]

Отже, банківське регулювання та нагляд є багатоаспектними категоріями, що враховують індивідуальні та спільні параметри цілісної сукупності взаємозв'язків між усіма складовими банківської системи, а також між засобами та інструментарієм досягнення цілей на мікро- та макрорівнях. І саме від своєчасності та ефективності систем банківського регулювання та нагляду залежить стабільність

банківського сектору, діяльність банків, рівень довіри клієнтів, що, в свою чергу, вимагає від наглядових органів належної організації даних процесів, формування, вдосконалення та реалізації єдиних принципів, методів та інструментів контролю.

1. Щеглюк М. С. Розвиток банківського регулювання та нагляду в умовах Європейської інтеграції / М. С. Щеглюк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Економіка і менеджмент. – Одеса, 2015. – Вип. 13. – С. 235–240.
2. Закон України «Про Національний банк України» // Затверджено Верховною Радою України від 20.05.1999 р. №679-XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
3. Суржинський М. Поняття і сутність банківського регулювання та банківського нагляду в Україні / М. Суржинський // Юридичний журнал. – 2004. – №8 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://justinian.com.ua/article.php?id=1365>
4. Eatwell J. The New Palgrave Dictionary of Money & Finance (in 3 volumes) / J. Eatwell, M. Milgate, P. Newman (Eds.). – Volume 1. – London : Macmillan Press Limited, 1992. – 865 p.
5. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : ЦНД НБУ : Знання, 2011. – 504 с.
6. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 4-те вид. випр. та доп. – К. : Т-во «Знання», КОО; Львів : Вид-во Львів. банківського ін-ту НБУ, 2002. – 566 с.
7. Гегенхаймер Г. Закон «Про комерційні банки»: основні розділи та положення / Г. Гегенхаймер // Зб. матеріалів семінару «Закон про комерційні банки та його роль в забезпеченні умов ефективної банківської діяльності в Україні». – 4–5 червня. – К. : Пуща-Озерна (Україна), 1999.
8. Пасічник В. В. Банківський нагляд: правові засади та проблеми здійснення / В. В. Пасічник // Банківське право України / Під заг. ред. А. О. Селіванова. – К. : ВД «Ін Юре», 2000. – 340с.
9. Административное право : учебн. / Под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. – М. : Юрист, 2000. – 728 с.
10. Енциклопедія банківської справи України / В. С. Стельмах, В. Б. Альошин, А. М. Мороз [та ін.]; [голов. наук. консультант А. М. Мороз]. – К. : Молодь : Ін Юре, 2001. – 680 с.
11. Bestmann U. Finanz – und Birsenlexikon / U. Bestmann. – 4. Auflage. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 2000. – 934 s.
12. Братко А. Г. Центральный банк в банковской системе России : монография / А. Г. Братко. – М. : Спарк, 2001. – 335 с.
13. Шестаков А. В. Банковская система РФ : учебн. пособ. / А. В. Шестаков. – М. : МГИУ, 2006. – 240 с.
14. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика : навч. посібн. / Б. П. Адамик. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 278с.
15. Холодна Ю. Є. Центральный банк і грошово-кредитна політика : навч. посібн. / Ю. Є. Холодна. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 142 с.

16. Романишин В. О. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч. посібн. / В. О. Романишин, Ю. М. Уманців. – К. : Атіка, 2005. – 480 с.
17. Фетисов Г. Г. Организация деятельности центрального банка : учебн. / Г. Г. Фетисов, О. И. Лаврушин, И. Д. Мамонова; под общ. ред. Г. Г. Фетисова. – 2-е изд., стер. – М. : КНОРУС, 2007. – 430 с.
18. Гудзь Т. П. Банківський нагляд : навч. посібн. / Т. П. Гудзь. – Київ : Ліра, 2008. – 380с.
19. Галанов В. А. Основы банковского дела : учебн. / В. А. Галанов. – М. : ФОРУМ; ИНФРА-М, 2008. – 292с.
20. Конопатська Л. В. Банківський нагляд : навч. посібн. / Л. В. Конопатська, К. С. Раєвський. – К. : КНЕУ, 2008. – 336 с.
21. Большой энциклопедический словарь / [сост. А. Б. Борисов]. – 3-е изд., доп. и перераб. – М. : Книжный мир, 2010. – 860 с.
22. Диба М. І. Модернізація системи банківського регулювання та нагляду в глобальному середовищі : колект. монографія / М. І. Диба, Л. В. Конопатська, М. П. Гойванюк. – Київ : КНЕУ, 2015. – 398 с.
23. Воронова Л. К. Фінансове право України : навч. посібн. за вимогами кредитно-модульної системи організації навч. процесу / Л. К. Воронова та ін.; за ред.: Л. К. Воронова. – Київ : Правова єдність, 2009. – 393 с.
24. Лучковська С. І. Фінансове право : навч. посібн. / С. І. Лучковська. – К. : КНТ, 2010. – 296 с.
25. Полякова В. П. Структура и функции центральных банков : зарубежный опыт / В. П. Полякова, Л. А. Московкина. – М., 1996. – 192 с.
26. Економічна енциклопедія : у 3-х томах. – Т. 1. / Редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : ВЦ «Академія», 2000. – 864 с.
27. Кротюк В. Л. Національний банк – центр банківської системи України. Організаційно-правовий аналіз / В. Л. Кротюк. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 248 с.
28. Орлюк О. П. Банківська система України. Правові засади організації / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 239с.
29. Ващенко Ю. В. Банківське право : навч. посібн. / Ю. В. Ващенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 344 с.
30. Барановський О. І. Розвиток банківської системи України : монографія / О. І. Барановський, В. Г. Барановська, Є. В. Бريدун, С. І. Брус, Є. О. Бублик, З. С. Варналій, М. М. Відякін, В. В. Гуменюк, К. В. Іоненко, В. В. Корнєєв. – К. : ДУ «Ін-т економіки та прогнозування» НАН України, 2008. – 581 с.
31. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручн. / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. – К. : Знання, 2008. – 564 с.
32. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету : монографія / О. Хаб'юк. – Івано-Франківськ : ОШПО; Снятин : ПрутПринт, 2008. – 260с.
33. Міщенко В. І. Банківський нагляд : навч. посібн. / В. І. Міщенко, А. П. Яценюк, В. В. Коваленко, О. Г. Коренева. – Київ : Знання, 2004. – 406 с.
34. Гринчук А. Л. Ризики банківської діяльності та основні методи оцінки / А. Л. Гринчук // Управління розвитком. – 2013. – №10. – С. 59–62.

35. Д'яконова І. І. Особливості сучасного стану державного регулювання банківської діяльності / І. І. Д'яконова, Є. Ю. Мордань // Зб. наук. пр. «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Вип. 31. – С. 45–54.
36. Лаутс Е. Б. Рынок банковских услуг: правовое обеспечение стабильности / Е. Б. Лаутс. – М. : Волтерс Клувер, 2008. – 134 с.
37. Сидоренко О. М. Функції, принципи, цілі та інструментарій банківського нагляду / О. М. Сидоренко // Зб. наук. пр. «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики». – 2012. – №2 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://fkd.khibs.edu.ua/pdf/2012_2/13.pdf
38. Грушко В. І. Банківський нагляд : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Грушко, С. М. Лаптев, О. С. Любунь, К. Є. Раєвський. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 264 с.
39. Васюренко О. О. Банківський нагляд : підручн. / О. О. Васюренко, О. М. Сидоренко. – К. : Знання, 2011. – 502 с.
40. Банківське право України : навч. посібн. / Кол. авт. : А. М. Жуков, А. Ю. Іюффе, В. Л. Кротюк, В. В. Пасічник, А. О. Селіванов та ін. / За заг. ред. А. О. Селіванова. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 384 с.
41. Костенко В. В. Теоретичні аспекти банківського нагляду в Україні: сутність та його види / В. В. Костенко // Зб. наук. пр. «Глобальні та національні проблеми економіки». – Випуск 7. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. – С. 704–708.